

Vidéki levél.

(A „forda“ szó kiküszöböléséről.)

N.-Károly, 1899. szeptember hó.

Tekintetes Szerkesztőség! — Illés Nándor főerdőtanácsos ur az Erdészeti Lapoknak f. évi juliusi füzetében a 706. oldalon megjegyzésben tárgyalja a fordára vonatkozó újabban használt vágásforduló, vágásforgás és vágásforgó kifejezéseket.

Ehez a tárgyhoz óhajtanék röviden hozzászólni annyival is inkább, mert az erdészeti műszótár összeállítása megkezdett és mivel teljesen tiszta magyar alföldi vidéken születtem, ott laktam 19 éves koromig s azóta is kevés kivétellel magyarok közt tartózkodtam és így alkalmam nyílt arra, hogy a mezőgazdaságban a fordával egyértelmű szónak, illetve kifejezésnek használatát megfigyelhessem.

A mezőgazdák azt a gazdasági módot, mely szerint egy és ugyanazon területen más-más növényt termelnek pl. dohány, buza, kukoricza, takarmány, ugar, vagy pedig repce, buza, burgonya, rozs, tengeri, takarmány az ugaron u. n. zöld ugar stb. „váltógazdaságnak“ hívják. Az ily váltó-gazdaságban azt mondják, ha az évek számát akarják egyuttal kifejezni: „ötös forgó“, „hatos forgó“ stb. Azt az időt pedig, összevéve az éveket, a melyek alatt egy forgót befejeznek, „vetés-forgónak“ nevezik. Hogy ha pedig az egy-egy évre eső területet akarják emliteni, akkor „forduló“ szót használnak.

A három-négy éves vetésforgóról beszélve, már „három nyomású“, „négy nyomású“ kifejezést lehet a gazdaktól hallani; vagy pedig e helyett „három forduló“, „négyes forduló“ nevet alkalmaznak.

Mindezekből az következik, hogy a forduló szó területre vonatkozik s így ezt az erdészek, a „fordaszaki terület“ helyett bátran alkalmazhatnák, a „forda“ helyett pedig a vetésforgó mintájára „vágásforgó“ vagy röviden „forgó“ szó használata egészen jó, magyaros hangzású és e mellett elég rövid műszót szolgáltatna az erdészetnek.

Márton Sándor,
m. kir. erdőmester.

Különfélék.

Az egyesület titkári állásának betöltése. A f. évi közgyűlésen egyesületünk titkára, Horváth Sándor m. kir. főerdőtanácsos, alelnökké választatván meg, a titkári állás megüresedett. Az állás betöltésének kérdésében az igazgatóválasztmány f. hó 21.-én tartott ülésében, melynek jegyzőkönyvét ugyanebben a füzetben közöljük, arra a megállapodásra jutott, hogy az egyidejűleg meghatározott feltételek mellett az állás betöltése céljából pályázatot hirdet. Erre a hirdetményre, mely szintén ebben a füzetben van közzétéve, a pályázat sikere érdekében ezen a helyen is felhívjuk t. tagtársaink figyelmét, annyival inkább, mert a pályázati határidő már a jövő november hó 25.-én lejár.

Budapesti agancskiállítás 1899. október 20—25. Ugy mint minden évben, Budapesten ez idén is agancskiállítás volt. A kiállításnak célja az érdeklődő közönség gyönyörködtetésén kívül még az is, hogy szemléltető módon s összehasonlítás útján ki legyen mutatható az, vajjon fővadunk az idők folyamán ősi erejében, eredeti diszében nem fejlődik-e vissza.

Az idei kiállításon különösen a szarvasagancsoknak szokatlanul jó évjáratát volt alkalmunk bemutatva látni. Összesen 57 db nyílt területen lőtt, 8 drb vadaskerti szarvasagancs, 10 db. dámlapát, 14 db. őzagancs, 4 pár zergekampó és végre 2 pár vadkanagyar érkezett a kiállításra. melyek mind a folyó évben lőtt vadról valók voltak.

A bíráló bizottságnak különösen a nagy számban beérkezett szebbnél-szebb nyílt területi szarvasagancs elbírálásánál kellett nagy nehézséggel küzdenie, mert ugy Frigyes — mint József Ágost főherczeg, továbbá Nádasdy Ferencz, Majláth László, Andrassy Géza grófok s többen egyaránt

érdemes szarvasagancsokat küldöttek. Végre a József Ágost főherczeg által kiállított agancsnak — mint a kiállítás valóban legkiválóbb példányának — ítelték oda az első díjat. — A kistapolcsányi uradalomhoz tartozó pizski vadászterületről származó 20 ágas, agancs rózsájának körmérete 26 *cm.*, az agancspárnahossza 103 *cm.*, körülete a korona alatt és a rózsza fölött 23 *cm.*, a közép ág alatt 18 *cm.* és súlya 9.³⁰ *kilogr.* volt. Volt ugyan a kiállításon ennél hosszabb táru és súlyosabb agancs is, de egy sem volt oly szépen felépítve, s illetve egynek sem volt a vastagsága a rózsától egészen csaknem a koronáig oly egyenletes, mint ezé.

A második díjat Mihálovich Dömötör Szlavoniában lőtt remek, egészen sötétbarna színű 16 ágasa, a harmadik díjat Frigyes főherczeg pompás 18-asa vitte el, mely azért helyeztetett harmadik helyre, mert tárágainak száma több volt, de szárainak vastagságával nem szárnyalta túl a második díjat nyert 16-ost.

Ezeken kívül még 7 igen szép agancsot mutattak be, melyek közül különösen a Nádasdy Ferencz gróf remek gyűjteményét említjük meg. *Vadaskerti agancsok* — ahhoz képest, hogy hazánkban sok és igen szépen berendezett vadaskertet tartanak fenn — aránylag csekély számban érkeztek be. Az összes díjakat Draskovich Iván gróf baranyamegyei gyönyörű 14, 16 és 18 águ példányai vitték el. Igen tanulságos volt e tekintetben is a kiállítás, amennyiben az a tudvalévő dolog szemléltetővé volt téve, hogy a nyílt téri vadnak agancsa fejlettebb, erősebb és szebb, azonkívül súlyban is nagyobb, mint a vadaskerti vad agancsa, minthogy ez a vad a zárt helyen a letaposott fű miatt is kevesebb és gyöngébb táplálékot talál.

Ennek daczára a kiállított vadaskerti agancsok diszere váltak volna bármely nyílt területnek is.

A *tíz kiállított dámlapát* közül Erdődy Rudolf gróf által lőtt horvátországi példányokat találták a legjobbaknak, melyek széles lapátjaikkal és egyenletes sötét-barna színükkel méltán feltűnést keltettek. A második és harmadik díjat Fülöp szász-koburg-góthai hercegnek és Kendeffy Gábornak ítelték oda.

Az *őzagancsok* három díjat Majláth László gróf, Wenckheim Frigyes gróf békésvármegyei gyűjteményének egyik remek példánya és Öri Aladár érdekes trofeája nyerték meg.

Valóban feltűnő dolog, hogy ennek a vadnemnek agancsát, melyből évenként annyi kerül terítékre, s melyből ez idén is néhány ezeret lőttek le, oly elenyésző csekély számban küldötték be, úgy hogy a kiállításnak ez a része az idei *őzagancsok* évjára nézve tájékoztató nem lehetett.

A *zergekampók* két első díjat Kendeffy Gábor szép, erős példányai vitték el, a harmadikat Inkey Antal nyerte meg.

Kizárólag a hunyadvármegyei Retyezáton lőtt példányok voltak kiállítva.

A *vadkanagyarakra* kitűzött érmek közül csak egyet adtak ki, s ezt Pongrácz Károly grófnak ítelték oda, egy Kassa vidékén lőtt kannak hatalmas agyaráiért.

Megemlítjük még a bérbeadott kincstári vadászterületeken Ung és Máramaros vármegyékben lőtt 23 drb, szép 12—18-ast és egy 20-ast.

Az érdekes kiállításon, mely Ő Felsége a király tetszését is megnyerte, oly hatalmas agancsokat láttunk, minőket hazánk kivül talán egész Európában alig lehet látni s örömmel győződünk meg arról is, hogy különösen a szarvasvad

megtelepítése és tenyésztése sikerült oly vidéken is, hol azelőtt ily vad egyáltalán nem tartózkodott.

Igen kívánatos volna, ha a versenyzésre és illetve agancsok kiállíthatására szélesebb körben is alkalom nyíthatnék. (Közli: *Cserny Gy.*)

Az erdészeti akadémia vadaskertje. A selmeczbányai m. kir. bányászati és erdészeti akadémia kisiblyei tanulmányerdejében a folyó év tavaszán az erdőhasználati tanszék tanára egy körülbelül három hold kiterjedésű területet kerített be abból a célból, hogy oda a Kondor Vilmos m. kir. erdőmester ur által tenyésztési célból az akadémianak ajándékozott egy darab szarvasbikaborjut beeresztesse. A kis borju azóta nagyon szépen fejlődött s ez idén mintegy 50 *cm.* hosszú nyársakat rakott.

Az akadémia erdőhasználati tanára — látva a szarvas szép fejlődését — arra határozta el magát, hogy meg fogja kísérteni Kisiblyén a szarvas tenyésztését; s mivel az amugy is kicsiny tanulmányi erdőből vadtenyésztés számára a fenti területnél nagyobbat aligha áldozhat, a vadnak kis területen s mesterséges etetéssel való tenyésztésével szándékozik megpróbálkozni s a felnevelt vadat azután a szabadba bocsájtja ki.

Sokfelé tudakozódott ennél fogva, hogy a nyársas mellé két darab tehénborjut szerezzen be, de aki ismeri e nemes vad beszerzésének költséges és körülményes módját, nem fog csodálkozni, hogy fáradozását mind ez ideig siker nem koronázta.

A merő véletlennek köszönhető, hogy egy alkalommal Frigyes főherczeg ur ő Fensége, ki a honi erdészeti és vadászati ügyek iránt mindig a legmélyrehatóbb érdeklődést tanusítja, Pfenningberger József uradalmi erdőmestere révén tudomást szerzett a dologról s szóbelileg rögtön

elrendelte, hogy a vaddus bélyei uradalomból az akadémia számára két darab élő szarvastehénborju szállittassék.

Erre a rendeletre azután a bélyei uradalmi erdőhivatal a két darab élő tehénborjut — bélelt faládákba zárva — utnak indította s a gyönyörű két kis állat ide október hó 3-án a legjobb egészségi állapotban érkezett meg, s még ugyanaz nap délelőtt ki is bocsájtatott a vadaskertbe.

Igy tehát meg van vetve az alapja annak, hogy az akadémia hazánk e legnemesebb fővadját tanulmányi érdekében tenyésztheti s annak életmódját és fejlődését a hallgató ifjuságnak az év minden szakában bemutathatja. Hálás köszönet érte a kegyes adományozónak!

(Közli: *Kolossy J.*)

A *Rhynchotus rufescens* meghonosítása. A «Természettudományi Közlöny» október havi füzetében a vadászemberekre nézve egy igen fontos és szép reményekkel kecsegtető közleményt hoz, aminek azt hiszem, nem lesz érdektelen az «Erd. Lapok»-ban egy kis helyet szorítani.

Egy Délamerikai szárnyas vadról van szó a közleményben, a Tinamidae családhoz tartozó tinamu vagy ynambu, tudományos néven *Rhynchotus rufescens*-ről (Temm).

Ennek a szárnyas vadnak a megtelepítésével Franciaországban már kísérletet tettek s a közlemény szerint remény van arra, hogy meghonosítható Európában, mely esetben rendkívüli szaporaságánál fogva majdan nagy fontossággal fog birni a vadászat kedvelőire nézve.

Főbb vonásokban a következőképen jellemezhető. A tyuk 12-öt tojik; a tojás kékes-barna, sima és fényes. A tinamu a mi szárnyasainkhoz hasonlítva rendkívül gyorsan fejlődik ki ivarképessé. Kikelése után már nyolcz

napra maggal táplálkozik s három hét múlva teljes toll-
diszben van s két hónapos korában párosodik.

Fő tápszere a mag, azonban nedves helyen kikaparja
csőrével a férgeket is és hogy nem válogatós a táplálék-
ban, bizonyítja az, hogy felfalja a patkányt, egeret, gyikot,
sőt pusztítja a viperát is.

Állítólag husa igen izletes, finomabb és puhább, mint
a fáczáné vagy fogolyé.

E sok dicséretre méltó tulajdonsága mellett nem lehet
elmulasztani annak felemlítését, hogy közöttük a nőeman-
cipáció az elképzelhető legkifejlettebb fokon áll; ugyanis
a tyuk választja ki kakasát, ami a legnagyobb egyetértés-
ben és rendben történik; a többiek békésen bele-
nyugszanak a választásba s képzelt jogokat nem akar-
nak érvényesíteni; hanem hogy a tinamu hölgyek nem
versenyeznek-e egy-egy csinosabb gavallérért, erről hallgat
a krónika.

Családi életükben a legérdekesebb sajtáság az, hogy
midőn a tyuk a maga 12 tojását lerakta, annak kiköltését
és a kicsinyek gondozását hűséges kakasára bizza, ő maga
meg más férj után lát, melyet, midőn boldog apává tette,
ujra elhagy, hogy ismét más kakast boldogithasson.

Tekintve már most azt a körülményt, hogy az új nem-
zedék két hónapos korában ivarképes, bámulni lehet sza-
poraságukat, amit számbavéve, ha csakugyan képesek vol-
nának a mi éghajlatunk viszontagságait legyőzni, nagyon
kívánatos volna meghonosításuk.

Befejezőül elmondom még a közleménynek a tinamu
vadászatára vonatkozó részét.

A vadászok lóháton hosszú sorban közelednek a tinamu
telepek felé. Egy adott jelre sebes rohamban, ostoraikat
pattogtatva hajtják maguk előtt a tinamu csapatot, melyek,

minthogy igen rossz repülők, örült futásban igyekeznek menekülni. Ekkor a lovasok gyűrűt képeznek, mely mindinkább összéb szorul. — Minthogy pedig a következők igaz voltáért a felelősséget magamra nem vállalhatom, szó szerint idézem a közlemény idevágó részét: «A futás által kifárasztott madarak egy-két felröppenés, egy-két utolsó kísérlet után, hogy életüket megmentésük, elcsendesülnek s egy-egy sűrűbb fücsoport alá rejtőzve, fejüket egy-egy levél alá hajtva, várják a halált.»

(Közli: *Küzdy Árpád.*)

Vad-hus árak a párisi, bécsi és budapesti piaczkon.

Folyó évi október hó közepén *Párisban* a «Factorerie E. Konce anc. Kaufmann» cégénél a vadarak korlátoltabb kereslet mellett és minden költséget beleértve következőleg jegyeztettek:

Fiatál foglyok darabja 1—2·25 frank; öreg foglyok 1·25—1·75 frank. Nyul darabja 4—6·5 frank. Fácán drbja 2·5—5·5 frank. Őz kilója 2·1—2·8 frank. Szarvas és szarvastehén kilója 1·6—2 frank.

Bécsben «Stein H. cégénél» további árhanyatlásra való kilátás mellett és a fogyasztási adó beszámításával: Fiatál foglyok drbja 45—85 kr, öreg foglyok drbja 30—45 kr. Vadkacsa drbja 90—110 kr. Fácán drbja 1·2—2 frt. Nyul drbja 90—160 kr. Dámvad kilója 30—40 kr. Őz kilója 50—65 kr. Szarvas kilója 28—35 kr. Szarvastehén kilója 32—42 kr.

Budapesten a központi vásárcsarnok jegyzése szerint jó kelendősséggel: fogoly párja 1·2—1·3 frt, fácán párja 2·8—3 frt, szarvas kilója 30—35 kr, őz kilója 70—75 kr, dámvad kilója 35—40 krig, nyul drbja 1·2—1·3 frt. (B.)

A kopárterületek beerdősítése. A földmivelésügyi m. kir. minister Dessewffy Pál margonyai földbirtokosnak a

kopárterületek beerdősítésének előmozdítása érdekében létesített 1000 frtos alapítványáért s az e téren kifejtett közhasznú munkásságáért köszönetét és elismerését fejezte ki.

Változások és kitüntetések az erdészeti szolgálat körében.

I.

A földmivelésügyi m. kir. minister a kincstári erdők kezelésénél alkalmazott erdőtisztek létszámába kinevezte:

a) a magyarországi kincstári erdők kezeléséhez ideiglenes minőségű erdőgyakornokokká a következő végzett erdészeti akadémiái hallgatókat:

Véssei Mihályt a lipótvári főerdőhivatalhoz, *Janoviczky* Bélát a sóvári erdőhivatalhoz, *Irinyi* Aurélt a bustyaházi erdőhivatalhoz, *Török* Aladárt a kolozsvári erdőigazgatóságához, *Letz* Lajost a szászsebesi erdőhivatalhoz, *Szabó* Kálmánt a lugosi erdőigazgatóságához;

b) a horvát-szlavonországi kincstári erdők kezeléséhez erdészjelöltékké, a XI. fizetési osztály 3. fokozatába a következő okleveles erdészeket:

Waszner József a bosznia-hercegovinai országos kormányánál alkalmazott erdészsegédet a zágrábi erdőigazgatóságához, *Almássy* László okleveles erdészt a vinkovezei főerdőhivatalhoz, *Rajnoha* Gyula magán uradalmi erdőtisztet az otocsácsi erdőhivatalhoz.

Továbbá ideiglenes minőségben erdőgyakornokokká a következő végzett erdészeti akadémiái hallgatókat:

Klausmann Józsefet a zágrábi erdőigazgatóságához, *Frommeyer* Antalt a vinkovezei főerdőhivatalhoz és *Vassányi* Mihályt az otocsácsi erdőhivatalhoz.

II.

A földmivelésügyi magyar királyi minister az állami erdőfelügyelői személyzet létszámában *Biró* János kir. alerdőfelügyelőt